

Зут

Ребр

Петро Ребро

ЛЮДЯНІСТЬ

Петро Ребро

Наукова бібліотека 12
ім. М. Максимовича 17

КНУ

ім. ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

597874

к. наукова

Ц 0.29

ЛЮДЯНІСТЬ

Поезії

РАДЯНСЬКИЙ ПИСЬМЕННИК
КИЇВ — 1985

«Людяність» — так назвав нову книгу поезій Петро Ребро. Його ліричний герой — наш сучасник, чие серце, як радар, чутливе до всіх радощів і тривог віку. Та найбільше, звичайно, в ньому любові — любові до отчого краю, до його крилатих людей, до червоного кольору, адже сьогодні і людяність, як говорить поет, «священний колір має червоних наших прапорів».

Цим же пафосом пройняті поеми П. Ребра «Зореград», схвильована лірична розповідь про легендарне Запоріжжя, і «Земля» — поема про Ілліча, революцію, звитягу перших бійців за владу Рад.

597874

Pipera

ЧЕРВОНИЙ КОЛІР

* * *

Партія... Вона мільйоннорука.
І тих рук, я знаю, вистача
Для труда, для дружби, для науки
І для того, щоб тримать меча.
Руки ці, на подвиги готові,
Носять, як медалі, мозолі.
Це вони тримають час за повід,
Це по них проходить вісь Землі.

Партія... Вона мільйонноока:
Бачить все і всюди, кожну мить —
Як Вітчизна з швидкістю «Востока»
Прямо у своє безсмертя мчить.
Бачить даль, затоплену хлібами,
У прийдешнє траси всеземні.
Бачить сльози негрів з Алабами
І нових червоних Куб вогні.

Партія... У неї серць мільйони,
Що в одному ритмові злились.
Це вони палають, мов піони,
Що під сонцем волі розцвілись.

Ці серця червоні — до одного —
Правдою начинені, вогнем.
Од цих серць, од сяйва їх ясного
На землі видніша з кожним днем.

* * *

Сто замків з воріт космічних знявши,
Випускаю зорі із-за ґрат.
І вони всміхаються, узнавши,
Що Павла Поповича я брат.

Сивий всесвіт нашорошив вуха:
Це ж людина йде на повний зріст!
Кинув я на Місяць капелюха,
Потримав Ведмедицю за хвіст.

По Шляху Чумацькому босоніж,
Як по стежці росяній, бреду.
Ти куди, Пегасе, Рибу гониш?
Хай сія в Лисичок на виду!

Зорі, ніби крем'яхи, в долонях
Підкидаю, стерши з них іржу.
Схочу — вирву Вегу, наче сонях,
І в сузір'ї Діви посаджу.

Дам Близнятам зоренятка круглі,
Андромеді — Ліру піднесу,
А Змію жбурну униз, у джунглі,
Бо псує нам космосу красу.

КУБА

Рознесіте, вітри-волелюби,
Передайте у всесвіт, антени,
Що палають над островом Куби
Ці слова:
«Не чіпати — смертельно!»

Не чіпайте, бо між Кубою й нами
Протяглися невидимі струни —
По тих струнах і днями, й ночами
Йдуть
напруги високої струми.

З наших серць кіловати любові
По тих струнах течуть аж на Кубу.

Не хапайтеся руками, панове!
Спопелить вас цей струм,
душогиби!

* * *

Здавалось би, давно відомі факти
І для тривоги це зовсім не причина:
Між велетенських зоряних галактик
Планета наша — це всього мачина.

Летить вона по завченій орбіті,
Мов порошок, сонцем осіяна.
І те, що ми із вами є на світі,
Не знають, певно, навіть марсіяни.

Але... чи варт журитися, поети?
Хай інша думка бентежить наші груди:
То не біда, що в нас мала планета.
Були б лише на ній
великі люди!

УКРАЇНА

Україна... Вік це слово
Буде піснею звучати.
Україна — це будови,
Це — полів стобарвні шати.

Це — мелодій щедрі звуки,
Це — Славути теплий подих,
Це — Мамає дужі руки,
Сталеварів гордий подвиг.

Це — зірки, що з нами поруч,—
Ми самі їх засвітили.
Це — Загида, це — Попович,
Це — земля, відроду мила.

Це — червоний стяг свободи
У краю боїв козацтва,
Ясні зорі, тихі води —
Наших душ дзвінке багатство.

Україна... Вже це слово
Не вміщається у серці.
Україно, цвіт-любово,
Добре хай тобі живеться!

Всім до серця твоя врода,
І пісні твої, і танці.
В комунізм ти йдеш по сходах
Найновіших гідроелектростанцій.

Цю ходу нікому в світі
Зупинить повік не вдасться:
Україна — на орбіті,
На орбіті свого щастя!

Тож виспівуй солов'їно,
Квітни буйно-кумачево,
Короока Україно —
Люба донько Іллічева!

* * *

Бурульок дзвін
 чи ксилофон це?
Струмочків трель
 чи звук струни?
Це золоті куранти сонця
Б'ють час народження весни!

У кожну вулицю, завулок
Їх бій ранковий долина.
І вже душа гуде, як вулик,
Вітрила мрія напина.

Весь світ — по вінця — світла повен.
В цім морі сонця і тепла
Пливе Земля,
 немовби човен,
У царство Щастя,
 а не Зла.

ЛЮДЯНІСТЬ

Так, я про людяність співаю,
Яку нам Ленін заповів.
Вона священний колір має
Червоних наших прапорів.

Вона — не вигадка, не книжність,
Вона — реальність наших днів.
Це — до людей безмежна ніжність
І гнів, презирство — до людців.

Це із-за неї ми вмирали
На сотнях-тисячах фронтів.
Це задля неї ми скарали
На смерть у Нюрнберзі катів.

Вона — щасливий сміх дитини,
Вітрів визвольних трубний спів.
Вона — це випростані спини
Нової Африки синів.

Вона — за мир столунний голос,
Вона — Фіделеві війська.
Любов — один у неї полюс,
Другий — ненависть пломінка.

Вона — натхнення революцій,
Мажорний клекіт вільних площ.
Потрібна людяність для людства,
Як птицям — крила, зелам — дощ.

Це із-за неї космонавти
Ідуть на подвиг і на риск.
Це задля неї світло правди
Дорожче нам, ніж сонця диск.

Вона шумить в шовках-знаменах,
Яких зганьбить ми не дамо.
Її в майбутнє на раменах
Ми, комуністи,
несемо!

І ось тебе ми міцно обіймаєм.
І нам здається в цей чудесний час:
Ти схожий на Гіталова,
Мамає

І — трішечки —
на кожного із нас.

Це ти, здається, зводив у натхненні
І Дніпрогес,
і сотні корпусів,
А нині сталь зварив таку в мартені,
Що з заздощів наш ворог — окосів!

А ще ж співак який ти!
І для тебе
Найбільші в світі зали замалі,
Бо не на сьомім,
а на сотім небі
Співав ти пісню рідної землі!

Малеча простяга тобі долоньки,
Жде в гості кожне місто і село.
На всій землі батьки сиnam (і донькам!)
І досі ще дають ім'я Павло.

Як гостя найдорожчого і друга
Тебе віта сьогодні Дніпроград:
Живи сто літ,
наш славний козарлюго!
Злітай сто раз
у космос
і назад!

Мені здається часом, що у жовтні,
 Як птиці, квіти теж летять у вирій,
 В країни теплі.

Ніби журавлі,
 Трикутником шикуються й летять
 Волошки,

маки,

проліски,

жоржини,

Тюльпани,

айстри,

лілії,

троянди,

І нагідки,

й дзвіночки,

і ромашки.

Вони летять на захід опівночі,

І замість пісні тужної із неба

Їх аромат на землю опадає.

Куди летять і де зимують квіти —

Не знаю я. Одне мені відомо,

Що навесні — як тільки стане тепло —

Вони до нас вертаються: на клумби,
На луки, на галявини, балкони.
Вертаються, щоб запахів ізнову —
Терпких, щемливих, лагідних — набратись
У рідної
 коханої
 землі.

БАТЬКІВЩИНІ

Горджусь Тобою, ясноликою.
Без Тебе кроку не ступлю.
Я — хочеш? — герб із сонця викую
Й на прапор неба
почеплю.

Зберу зірки і в печі доменній
Зварю металець — від душі,
Чи із прямих, блискучих променів
Зроблю для плуга
лемеші.

А схоче хтось розбити сонце
І бомбу кине у злобі —
Я сам
до краплі
вип'ю стронцій,
Щоб не лишалося
Тобі!

* * *

Ні труб не чути, ні фанфар:
Ще подвиг тільки починається.
Ще вся земля, немов радар,
За космольотом повертається.

Летить наш голуб — наш «Восток»,
Що для тріумфів став колискою.
Летить в оточенні зірок
І сам, як зірочка, виблискує.

Тією зіркою і я,
І ти — усі ми нагороджені.
Берить героєве ім'я,
На всій землі новонароджені!

Хай не скінчився ще політ
І засинаєм ми, з тривогою,
Але ми знаєм — скоро світ
Нас привітає з перемогою.

У степ, у шторм зелених плес,
Що пахнуть колосом і м'ятою,
«Восток» опуститься з небес
В обійми Батьківщини-матері.

А потім ляже цвіт-трава
До ніг героя, бризне соками.
А потім буде ждять Москва
У гості зоряного сокола.

ОБЕЛІСКИ

Всюди обеліски з сірого граніту...
Скільки під собою доль вони таять!
Всюди обеліски — по усьому світу,
Наче грізні знаки оклику, стоять.

Вслухайтесь, люди, як кричать стоусто
На усій планеті брили кам'яні:
— На землі нас нині стало дуже густо,
Та ще більш солдатів впало на війні.

Хай тепер до всього їм уже байдуже,
Та, востаннє впавши на розриту твердь,
Вірили солдати, що життю послужить
Їхня передчасна невблаганна смерть.

Вірили солдати: це останні жертви.
Тільки мир і щастя будуть після них...

Люди, обеліски ставлять не для мертвих —
Обеліски ставлять для живих!

* * *

Я над усе люблю червоний колір:
Це колір Револуцій, Мрій, Дерзань!
Це колір, відвойований у герці
З відсталістю, із ворогом, з минулим —
Із чорним кольором Безправ'я й Лжі.
За колір цей батьки, діди і предки
Не раз, не двічі кров'ю заплатили
Червоною. (Хоча за чорний колір
Платили теж, але це ті, у кого
Текла у жилах чорна кров, як туш).

Червоний колір треба вміти бачить
Не тільки на знаменах пурпурових.
Хіба лани колгоспні золотаві
Червоними вам не здаються часом?
А синє море, у степу розлите
Руками трудовими, не червоне?
А білий сад в цвіту, а місто в зорях,
А голубі дороги в небесі,
Де наші космонавти пронеслися,—
Хіба вам не нагадують цей колір?

Червоний колір — повинь чудодійна,
Яка від Жовтня свій бере початок

І залива боки земної кулі,
Немов рум'янець яблуко улітку.

Тож хай зникає чорний колір кривди,
Хай вицвітає жовтий колір зради,
Хай відступа іржавий колір рабства,
Коричневий — фашизму і війни!
Ми здобули собі червону долю
В червоному горнилі боротьби.

Я над усе люблю червоний колір,
Червоність, наче очі, бережу!
Червоний колір має вітер віку,
Що обліта найдальші континенти
І їх лицем до сонця повертає.
Такий же колір мають наші плани,
І задуми, і подвиги, й пісні.
І літери, якими в серце людства
Вкарбована Програма комуністів,
Червоно сяють,
бо це колір Правди!

* * *

Чи лине в небі наш супутник,
Чи ллеться пісня з-за дібров,—
У всьому бачу я трикутник:
Сталь,
 хліб насущний
 і любов.

Незримо він єднає душі,
Яким жадані на віки,
Звичайно, не трикутні груші,
А із п'яти кутів зірки.

Чи не тому у наших краї,
Як символ зірваних оков,
Ніколи спів не замовкає
Про сталь,
 про хліб
 і про любов?

Я славлю цей трикутник, друзі,
Бо там не візьме серць іржа,
Де поєдналися в союзі
І праця, й розум, і душа.

РОБОТА

Хто там ремствує знов на клопоти,
На щоденні труди-турботи?
Пам'ятайте, й залізні роботи
Заіржавіють без роботи.

Люди ж — навіть міцні, нев'яучі —
Засихають на пні без діла.
Будь прокляте, життя міщаняче,
Трутоносні твої бацили!

Ті бацили у все в'їдаються
(Не чіпають хіба що шкуру) —
Й серце пліснявою вкривається,
Й кров втрачає температуру.

Ті бацили страшніші шашелю:
Точать мозок людини, душу.
Праця стала любов'ю нашою,
Еталоном людського духу.

Мруть бацили, якщо окропите
У труді їх гарячим потом...
Слово честі, й залізні роботи
Заіржавіють без роботи!

ТОПОЛЯ

Милує зір бушмену баобаб,
На пальму змалку молиться араб,

А я люблю тополю у степу,
Що в парі з хлібом п'є землі ропу;

Що перша в полі сонце зустріча
І здалеку так схожа на меча;

Що жовкне на вітрах, мов колосок,
Зате хлібам від неї холодок;

Що взимку часто мерзне в самоті
(А це багато важче, ніж в гурті);

Що, мов антена, в небо устає —
Привіт землян зіркам передає;

Що образом України розквіта
Для того,
хто Шевченка прочита!

* * *

Ні вдень, ні вніч немає сну мартенам:
Відчувши у собі натхнення шквал,
В співавторстві із полум'ям шаленим
Вони — як пісню — створюють метал.

А щоб та пісня вийшла задушевна
І в печах не згасав наснаги жар,
Слідкує за мартеном пильно й ревно
До чорноти засмаглий сталевар.

Дарма що тут і в січні люта спека,—
Він кожен день виходить на борню
Й нагадує — то вельзевула з пекла,
То бога — повелителя вогню.

Бувають в нього вдачі і невдачі,
Та не бува байдужості в душі,
Тому й металу струмені гарячі,
Неначе магна, ллються у ковші.

Мартен, як гейзер в панцирі, клекоче,
Об стіни печі б'є крилом вогонь,
Та сталевар йому погляне в очі —
І поглядом приборкує його.

Замріялись підручні бронзочолі,
На плечі іскор сиплеться емаль...
Від зіткнення Вогню
й людської Волі,
По-моєму, народжується сталь!

ЩАСТЯ

Коли б у магазинах продавали
Його на метри, літри чи кіло —
Я думаю, що черги б не стояли
І що ажіотажу б не було. .

Ну, звісно, хтось би зопалу, можливо,
Набрав його у скрині чи мішки,—
Чи був би ж він від цього більш щасливим,
Я не скажу. Бо швидше — навпаки.

Сидів би він удома, склавши руки
Й посипавши на щастя нафталін.
І від нудьги страшної і розпуки,
Напевно, скоро б збожеволів він.

А щастя на полицях в магазині
Лежало б розфасоване роки.
Над ним дзижчали б мухи в павутині
І повзали «щасливі» павуки.

А продавці, узявши в руки щастя
І показавши заводське клеймо,
Кричали б нам:—Беріть же, хай вам трясця!
Це ж перший сорт! Хоч даром віддамо!

І що ж? В одвіт ми б тільки усміхались
І поспішали б у свої цехи —
Там нас верстати, блюмінги заждались,
Звідтіль до щастя нам лягли шляхи.

Бо щастя — це не курка зозуляста,
Яку впіймав — і маєш суп з м'ясцем.
Ні, щастя тільки те приносить щастя,
Що, як фортецю,
приступом берем!

* * *

Ракети на галявині я бачу.
Це — наше слово, із металу куте.
Вони у небо дивляться,

одначе
Націлені війні у серце люте!

Війна мовчить,
хоча страшенно злиться,

Бо варто їй лиш повернути шию —

І ці ракети,
наче блискавиці,

Її
на місці
до землі пришиють!

...Про щастя в домі думають мільйони,

Про любу працю
і про дружбу ширу.

Й стоять ракети наші,
мов колони,

Що на собі
тримають ношу миру.

* * *

Як добре серцем відчувать, що ми —
Бійці, а не утриманці епохи,
Що ми із вами Люди між Людьми
І жоден м'яз не оброста в нас мохом.

В душі мікробів скепсису нема,
У дружбі — тріщин, а в коханні — зради.
Де пройдем — нива колос підніма,
Де спинимось — зоріють Зорегради.

І важко нам на хвильку уявить
Отих, для кого труд — одна нудота.
Адже вони, нещасні, і на мить
Не знали насолоди від роботи.

Не відали, які в душі чуття,
Коли ти любій справі оддаєшся,
Коли щось людям зробиш до пуття
Чи до мети рукою доторкнешся.

В них світ вузький — либонь, немов вікно,
І космос їх вміщається в кориті,
А мрії — ще куцші. Все одно.
Вони вважають, що «уміють жити».

Лиш їжа виклика натхнення в них
(Це й звір так може — жити ради шлунку).
Женіть же сон з очей своїх ясных —
Підставте їх вітрам для поцілунку!

Нехай в труді чоло оросить піт,
Ідіть із нами подвиг наш вершити.
Хай люди скажуть через сотні літ:
— Чорт забирай, вони *уміли жити!*

КОВАЛІ

В 1923 році рішенням робітників запорізького держзаводу № 5 В. І. Ленін був обраний почесним ковалем. Заробітна плата В. І. Леніна перераховувалася страйкуючим робітникам Руру.

Нехай іще в країні голод, холод
І ворог простягає сотні жал —
Тут, у цеху, злітає вгору молот
І падає з розгону на метал.

Сталь плющить, розбризкуючи іскри,
Що швидко тануть, мов червоний град...
Так ось вони, нові твої міністри,
Народжена в огні Країно Рад!

Це ковалі — титани і месії,
Смагляві Прометееві сини.
Не сталь, а долю матінки Росії
Сьогодні перековують вони.

І молот б'є Землі-планеті в груди —
Мов, прокидайсь і позбувайсь оков!
Так б'є, що осипається полуда
Із височенних куполів церков.

Так б'є, що розпадаються кайдани
І котиться луна в усі краї.
Так б'є, що аж по той бік океану
В пропасниці тремтять багатії.

І сонце розганяє темінь хмуру,
З-за веж Кремля здіймаючись увись,
Щоб бачили його повстанці Руру,
З якими запоріжці обнялись.

А ковалі ж працюють, мов по нотах,—
Зникає втома, й сон не йде до віч:
Як може тут не споритись робота,
Якщо між ковалями — сам Ілліч!

Він тут незримо, тут — у будні й свята.
Вогонь йому кашкетик осява.
В його руках, що звичні працювати,
Себе і молот добре почува.

Палахкотить до неба цвіт-заграва,
Немов знамен революційних шовк.
І Ленін мовить трішечки гаркаво
Своє любиме слово: — Хорошо!

Він рад за ковалів людського щастя,
Що розгромили вікове ярмо.
Вони у руки — дужі, мозолясті —
Уже взяли історії кермо.

І бачить Він із мрійністю у зорі,
Що то не іскри розсипає сталь —
То коваленків, що штурмують зорі,
Салютом зустріча космічна даль.

* * *

Самі того не помічаючи,
На цій планеті все ми любимо,
Від крихти ґрунту починаючи
І до картин
Михайла Врубеля.

Не вбить ні градом, ні морозами
Троянду нашої любові.
Ми цілий світ у серці носимо
І новий світ прийнять готові.

Він у душі, мов у люстерці.
І це, їй-богу, символічно,
Адже в усім,
що носим в серці,
Самі ми будем жити
вічно!

* * *

Відверто говорю: ненавиджу півтони —
Не біле і не чорне, не добро й не зло.
Щоб часом перше в друге десь не перейшло,
Між ними мусять бути, я думаю, кордони.

Як ворог — не ховай отруйнее жало,
Як друг — повинен бути надійнішим патрона.
Проміжного — нема. Лише міщанство сонне
Півтонами бажа прикрить своє мурло.

На світі правда є. Півправди нам чужі.
На світі сонце є — велике і червоне.
Воно страшне святенництву і лжі.

Відверто говорю: ненавиджу півтони.
Лише любов і гнів живуть в моїй душі,
Як в атомнім ядрі
нейтрони й позитрони.

* * *

Я обожаю ранок: попереду — день!
Так багато ще можна зробити —
Насадити дерев, написати пісень,
Нанести своїм друзям візити.

Вечір — страх не люблю: точать душу думки,
Розпинають її, наче бранку,—
Те не встиг, те прогавив... Так пройдуть роки!
Знову жду, як амністії,
ранку.

БОРИСПІЛЬ

Сосни мріють шугнути ракетами в київське небо.
Очевидно, ввижається їм у цю мить космодром.
Тут заспівують лайнери пісню, Бориспіль,
А кінчають її десь аж там, за широким Дніпром,
про тебе,

Пісня їхня коротка, та довго ялини
Їм вдивляються вслід з-під зелених долонь.
Гордим птахом себе почува тут людина,
Що ж до птахів — вони заздрять людям, либонь

Гул моторів, як швидкостям приспів,
Літаки — мов куплети пісень...
Часто снишся мені ти, Бориспіль,
Хоч у тебе я був тільки день.

Сняться кедри лапасті,
Літаки в вишині...
Космонавтівське щастя
Так знайоме
Мені!

* * *

Таке, либонь, повік не кане в Лету
І зроду не забудеться людьми:
Загальмувавши надшвидку ракету,
На незнайому зірку зійдем ми.

І ні меча, ні бомб не буде з нами
(Будь проклят, хто йде в гості із мечем!),
Ми тільки пісню, складену батьками,
В усі світи з собою понесем!

ДОНБАС

Тут вволю потрудитись любить всяк.
Тут клімат не для ледарів і трутнів.
Не знаєш ти, який у праці смак,
Якщо не знаєш ти шахтарських буднів.

Над шахтою щоніч горить зоря —
І це не примха, це не випадковість:
У поросі обличчя шахтаря,
Але завжди ясна у нього совість.

Я тільки раз побув у цьому краї,
Але Донбас причарував мене:
Ні вдень, ні вніч спочину він не знає —
Все трудиться і дбає про одне:
Він пів-Вітчизни серцем зігріває,
Хоча воно у нього й кам'яне!

* * *

Осколками неба розсипався дощ —
На теплі долоні запилених площ,

На шапки-покрівлі, на горді дуби,
На коси дівочі й хлоп'ячі чуби.

Розсипався — й зник. Тільки блиск, та роса,
Та вмитого міста ранкова краса,

Та з піснею мчать по шляху ручаї.
Співайте, співайте, міські солов'ї!

* * *

Ще в космосі господарі не ми:
Іще зірки залишені на себе —
Лиш першу стежку ми проклали в небо.
Вона іще не втоптана людьми.

Та вірю я — близька вже та година,
Коли на крилах генія стрімких
Помчить до берегів світів нових
Через провалля всесвіту Людина.

Ще вірю я: вона зіркам, що носять
Лише міфічні ймення, скаже: «Досить!»
Я не міфічна, я земним-земна.

Переїменую вас». І твердо вірю,
Що більшість із планет, зірок, сузір'їв
Одержить
 комуністів імена!

ЛЮДСЬКА МОВА

*Читаючи промови деяких
заморських дипломатів*

В ній рокіт прибою і шерехи трав,
В ній радість, і розпач, і захват, і гнів...
Вогонь Прометей нам із неба дістав,
Хто ж мову украв у всевладних богів?

Напевне, боги лютували, скупі,
На землю громи послали в той день...
Були б ми без мови німі і сліпі —
Ні «здрастуй» сказати, ні скласти пісень.

Так будь же безсмертною, мово людська,—
Природи-праматері нашої дар!
Будь ніжна, весела, сувора, дерзка,

Холодна, як лід, чи гаряча, мов жар,—
Одне я прошу, заклинаю, молю:
Ніколи в житті не слугуй
палію!

Вночі таким низьким здається небо,
Що мимоволі голову схиляєш,
Щоб лобом не ударитись об зірку
Чи об Чумацький Шлях, як об одвірки.
Та то вночі. А вдень поглянеш в небо —
Немає краю синій глибочіні,
Немає ліку синім кілометрам,
Немає назви синій цілині.
Є тільки перші борозни на ній —
Параболічні борозни глибокі.
Це космонавти — трактористи віку —
Своїм червонолемешевим плугом
Пройшлися тут. А інші космонавти
Засіяли ріллю блакитну неба
Зерном Дерзання, Розуму свого.
Чекайте, пройде час — і невеликий —
І цілина космічна зашумить,
Заколоситься людськості на радість.

Благословен, хто вперше прокладав
Тут борозни, хто першим засіває
Цей материк.

Одержить в нагороду
Він найбагатший урожай — Знання.

* * *

Як ми любимо квіти! Вони, мов сузір'я земні,
Скрізь розсипані — жовті, червоні, лілові,
блакитні.

Розцвітають, не знаючи, що їм судилась за доля.
Так, не знають вони, але зовсім це їм не байдуже.

Їм хотілося б вік майоріти на грядці чи клумбі —
Милувати нам око, вливати нам ніжність у серце
І тим самим пробуджувать в кожній людині поета.

А якщо їх і зірвуть, то дуже хотілося б квітам
У останню хвилину в вінку молодої яріти,
Чи в букеті, що буде піднесений гості чи другу,
Чи в руках космонавта, що вирушить завтра
на Марс.

Мріють квіти про це. Одного тільки страшно
не хочуть —
Доживати свій вік на холодній могильній плиті.

Подивіться на квіти, почуйте німе їх благання:
— Люди, рідні, не треба, не треба хворіть
і вмирати!

Заберіть зброю в тих, що жадають вбивати
і нищать!
Зупиніть паліїв і закрийте дорогу війні:
Ми не хочем лежати
на плитах холодних могильних!

* * *

Перш ніж просить у закордоння візу
І вирушать по враження у даль,
Прийди сюди й вклонись,
та не залізу
І не вогню, з якого плине сталь.

Вклонися тим, хто творить нашу славу,
Хто наших крил виковує можуть.
Відчуй душею, що не маєш права
Про них не знать
чи хоч на мить забудь.

Їх образ у пошані і любові
Вкарбуй у серце,
щоб в чужім краю
Не забував, хто брат тобі по крові,—
Якщо прийдеться
дати інтерв'ю.

МІЙ ДНІПРО

Немає другого Дніпра...

Т. Г. Шевченко

* * *

Щодня по щедрість, по добро
Ми ідемо до тебе.

Ти—
вісь республіки, Дніпро,
Ти—
України небо.

Мов чудо-стрічка голуба,
Повив ти Україну —
Її душа,
її судьба
І пісня солов'їна.

Їй до вподоби, богатир,
Характер твій сталевий,
І глибина,
і шум,
і шир,
І запах чебрецевий.

Тому, як матінка дитя —
Улюбленого сина,
Крізь час і січі
 в майбуття
Несе тебе
 Україна.

* * *

Я певен,
 що пісні Славути,
Його кантати,
 вальси,
 марші
На всій планеті нашій чути
І навіть далі —
 аж на Марсі.

Від тої музики скоріше
Ростуть дуби,
 сини мужніють.
Від тої музики раніше
Палітри степу зеленіють.

Під неї легше хвилі гнати
І Міссісіпі,
 й Нілу,
 й Гангу.
Під неї легше піднімати
Землі ранковій
 сонця штангу!

* * *

В яку ж його поставить рубрику?
Назвать епітетом яким?
Він перетнув усю республіку
Стрімким проспектом голубим.

Над цим проспектом дзвонять жайвори,
Стоять дуби, як сторожі.
По цім проспекті ходять лайнери,
«Ракети» мчать — немов стрижі.

На цей проспект виходять вулиці —
Сож,
 Псьол,
 Десна,
 Березіна.

На ньому не халупки туляться,—
Міста,
 в яких живе весна.

На нім найкращою окрасою
Земних сузір'їв сяє цвіт.
На ньому пам'ятник Тарасові,
Якому кланяється
 світ!

* * *

Вже по хвилях твоїх
не човни і не човники —
Йдуть швидкі кораблі —
кожен віком пропах.
Їм зі скелі дуби,
мов козацькі полковники,
Поглядають услід
з-під зелених папах.

Скільки бачити їм,
цим дубищам, судилося!
Скільки чути пісень
і ридань довелось!
Нашим предкам у снах,
тільки в снах, мабуть, снилося
Це цвітіння Дніпра,
це буяння колось.

Втім, і сни їх не раз
розлітались, сполохані,
Й мрії падали вниз
від ударів земних...
Дніпрогеси встають,
в нашу землю закохані,

Й молодіє земля,
 бо закохана в них.
А Попович вгорі,
 незнайомий зі страхами,
З побратимами мчить
 до зірок погостить.
Їм зі скелі дуби,
 знай, махають папахами
І шепочуть услід:
 — Хай вам, внуки, щастить!

* * *

Дніпро не спить ані хвилини —
І не старіє. А чому?
Бо замість серця
 ми турбіни
Давно поставили йому.

А він трудитися не проти —
Так ті турбіни розкрутив,
Що від натхненної роботи
Пішла енергія в дроти.

І хоч вже скрізь вогні іскряться —
Нема спочинку для Дніпра.

Єй-ей, звання Героя Праці
Йому присвоїти
 пора!

* * *

Ти в дні війни,
 як щит країни,
Приймав на себе без кінця
Снаряди,
 бомби,
 кулі,
 міни,
А на тобі — нема й рубця.

Які рубці!
 Ти став ще дужчим,
Помолодів,
 розквітнув знов.

— Чи знаєш ліки надцілющі?

— Так, знаю.

— Що?

— Людську любов!

* * *

Поткнеться ворог з сходу а чи з заходу —
Ти завше на посту, як вартовий.
Про тебе друг говорить ніжно: — Лагідний!
Про тебе недруг цідить люто: — Злий!

Лишився ти незайманим, нескореним
Народові моему завдяки.
Ти, наче дуб,
 своїм могутнім коренем
З землею зрісся міцно,
 на віки.

Тож хай твоя дорога буде рівною,
Щасливою твоя хай буде путь.
Хай Україну завжди всі
 Дніпрівною
На честь твою, Славутичу,
 зовуть!

* * *

І тут Дніпро!
Куди не гляну —
Його мускулатура гра.
Адже заводів-титану
І дня не жити без Дніпра.
Чавун струмить...
Від блиску-шалу
Світліша в нашому краю.
У дужім класкоті металу
Дніпрову
мову
пізнаю!

Мартен пашить...
Ріка вогненна
Ось-ось ударить у ковші.
Так то ж у грудях у мартена
Тепло
дніпрової душі!

Цехів прокатних грандіозність,
Гарячих злитків течія...
В усьому — сила й граціозність
Твоя, Славутичу,
твоя!

Куди не глянеш — всюди, всюди
Твоя робота, племінь, жар...
Тож не дарма говорять люди,
Що ти — наш перший сталевар!

* * *

Повірте, я його не видумав,—
Він мій, Дніпро,

живе

в мені.

У ньому видимо-невидимо

Перлин поезії

на дні.

Я відчуваю,

як він вергає.

Важучі лопаті

у дум,

Вливає в мускули енергію,

У спраглі вени —

синій струм.

Отак він дні і ночі трудиться —

Як руки,

хвилі не складе.

Це дуже здорово,

що крутиться

Мій ротор —

серце молоде!

Своїм Дніпром ущерть наповнений,
Не йду —

лечу у далеч гін.
То не біда, як раптом
повінню

У травні
розіллється він.

Я не боюся —
я люблюся,

Коли він вийде з берегів.
Я за одне лише турбуюся —

Щоб він повік
не обмілів,

Щоб не застоювався нітрішечки
І осокою не заріс,

Щоб горді лайнери —
не трісочки —

Він на собі
до моря ніс!

Щоб у здоров'ї,
в силі-дужості

Дніпра котилися вали

Й пороги
старості-байдужості

Його спинити
не могли!

* * *

Лежить у лоні синіх плес
Моя земля індустріальна.
І щогли встали до небес,
І ллється пісня непечальна.
І сяє, сяє Дніпрогес —
Дніпра поема геніальна!

Чи на веслі разки роси,
Чи лине чайка над грядою,
Чи бетонові корпуси
Підносить гребля над водою,—
У всьому відблиски краси
Славути долі молодії.

А ген, над берегом, мости
Звели свої ажурні дуги.
Меридіанами дроти
Всю помережили округу.
Славуго рідний, це ж бо ти
Ім дав нечувану напругу.

А далі — острів на Дніпрі
Підняв дуби у три обхвати.
Щодня на Хортиці старій

Співанки юності чувати.
Є в кого нашій дітворі
Учитись волю шанувати!

Нехай мине хоч сто сторіч —
Дніпро тектиме на просторі,
Шуміти буде день і ніч
У пісні, в колосі, у морі,
Адже він з нами пліч-о-пліч
Світив
 нового світу зорі!

* * *

Нам по душі його свобода,
Урочий шум і вічна врода.

Вітчизно моя,
Ти пісне моя,
Люби його,
Як і я!

Його вода — цілющі чари.
До нього йдуть у гості пари.

Ой мавко моя,
Русявко моя,
Люби його,
Як і я!

Шанує він літа старечі.
Він любить пієньку малечі.

Оксано моя,
Дніпрянко моя,
Люби його,
Як і я!

* * *

Ти в нас навчись пісень нових,
Навчись трудитись, мріяти.
Як не розхлюпать вод твоїх,
Так наших сил
не зміряти.

Ти вже піввіку — проти тьми,
Піввіку — з нами, з Радами.
Ти швидше висухнеш,
ніж ми
Свої знамена зрадімо.

Плекаєм ми Комуни сад —
Не позичать натхнення нам.
Скоріш повернеш ти
назад,
Ніж ми
забудем Леніна!

ГОМІН КОЛОСНЯ

* * *

Які дива творить земля уміє!
Ось догоря на клумбі синя айстра.
Хто не погляне — з подиву німіє:
Здається, це не квітка — витвір майстра.

Вона цвіте, велично-сумовита,
На добру сподіваючись годину...

Якщо така земля талановита,
Ти мусиш бути генієм,
Людино!

* * *

Що є безсмертного на світі,
Так це весна, її краса:
У ручаєві, в громі, в цвіті
Вона щороку воскреса.

Та як! Весною геть залиті
Земля, і води, й небеса...
Либонь, глухі цієї миті
Щонайдзвінкіші словеса.

Вони знецінені в ці дні,
Коли Дніпро їй салютує,
Лама крижини, мов скляні,

І нива стежку їй гаптує,
І кожен з нас в душі готує
Найбільше місця їй
— Весні!

* * *

У кімнаті рояль. Він забутий всіма.
Просто так він стоїть серед меблів — для
меблі.

По-старечому тихо в куточку дріма,
Благо — поруч висять батареї, ще теплі.
За вікном же — вітрила весна підніма,
Виринають з сніжку деревця тонкостеблі.
Дніпр на radoщах панцир холодний лама —
Скалки льоду летять аж до вікон від греблі.

Там — життя. Тут — рояль у пилюці стоїть,
Мов чудесна, ніким не прочитана книга.
Скільки бур і громів у собі він таїть!
В нім живе дух Бетховена, Штрауса, Гріга...

Де ж ви, руки? Скоріше рояль розбудіть —
Хай ця тиша розтріснеться в хаті,
мов крига!

* * *

З даху синьо закапало
На вікно, на поріг.
Сонце промені-скальпелі
Заганя в білий сніг.

А зима огризається,
Бадьориться, не спить —
То на річці сковзається,
То калюжі засклить.

То повіє — з антрактами
(Вимітає кутки),
То у стилі абстрактному
Розмалює шибки.

Не здається, кістричить, .
Йде з весною на бій.

Тільки дуже не личить це
Йй,
бабусі старій.

* * *

У веснянім гомоні
Із гніздечка сонечка,
Наче птиці, промені
Линуть у віконечко.

Впали барвним килимом
На столі, ослінчику,
На папері білому,
На пері — на кінчику.

Бавляться, попискують,
Кличуть за вікно мене.

...Я цей вірш дописую
Не пером, а променем.

* * *

За вікнами — весна золотопера,
А тут нестерпні болі — хоч кричи.
Занили знову рани в комбайнера,
А скільки їх — попробуй полічи.

Занили знову рани у солдата,
Бувалого старого гармаша.
— На дощ, видать,— говорить сива
мати,—
А дощ — це добре! — лагідно втіша.

Дарма ж матуся згадує прикмету:
Ще дощ чи буде — те ніхто не зна.
А син... він просто прочитав газету,
В якій рядки
овіяла війна.

ОДА МЕХАНІЗАТОРАМ

*І. П. Мартиненку — знатному
запорізькому механізатору,
Герою Соціалістичної Праці*

Із сонця ясність б'є, немов із кратера,
І м'яко на травневий степ ляга...
Ідуть полями, йдуть механізатори —
Просторів наших сила і снага.

Це йдуть боги добробуту, родючості,
Прописані не в небі — на землі.
Український степ без їхньої кипучості
Віки лежав би в сивій ковилі.

Вони ідуть!

Прогрітому чорнозему
Лоскоче груди металевий крок.
Їх праці, невсипучості, їх розуму
Складає оду кожен колосок.

Вони, творці симфонії врожайної,
Проміння сонця звалюють в валки
І щедрістю землі багатодайної
Затоплюють, як повинню, токи.

* * *

Спішіть надивитись на яблуні:
Вони так недовго цвітуть.
Весною-красунею зваблені,
Спішіть вирушати у путь.

Спішіть рідну ниву засіяти
І більше дерев посадить.
Спішіть подружити, помріяти
І руки свої натрудить.

Серця захистить од ворожого,
Палить, викорчовуйте зло.

Спішіть більш зробити хорошого,
Щоб потім
не пізно було.

* * *

Хвала природі — славній породіллі:
Який деньок сьогодні привела!
Немов бурштин, іскряться спілі-спілі
Черешні на околиці села.

Теплінь така стоїть, що ув артїлі
З дахів пливе бурульками смола.
І світяться наскрізь берізки білі,
Неначе із слюди вони чи скла.

Вперед поглянеш — степ побрався
з даллю,
Поглянеш вгору — ніби не блакить,
А баня, вкрита синьою емаллю.

Скрізь повно дзвону. Думаєш в цю мить,
Що все на світі зроблене з кришталю
І все від сонця дотику —
дзвенить.

*

* * *

Немовби й не було ні бід, ні зол —
Земля вся стала ніжною і доброю.
Це ранок, як заправський дискобол,
Червоне сонце виметнув з-за обрію.

Зійшло! І колосок струсив росінь —
Нащо йому намисто, коли сонячно?
І за кущами, як вовчиця, тінь
Забігала розпачливо, безпомічно.

Зійшло! Цю славу вість переложить
На музику співучий жайвір пробує.

Зійшло! Й здалось — розгладилися вमितь
Всі зморшки
на обличчі хліборобовім.

* * *

Колоски щось тихо розмовляють,
А над шляхом,
 виставлені в ряд,
Соняхів юпітери палають
На десятки й сотні кіловат.

Жайвір пісню вироне в зеніті ---
Нива ловить пісню.

 Чудеса!..
Значить, є поезія на світі,
Раз на світі
 є така краса!

СОНЯШНИК

Лиш небо останню поглинуло зірку,
Проміння так щедро осяяло шир,
Що соняшник жовту свою безкозирку
У захваті збив набакир!

У груди зелені свої по-моряцьки
Шорсткими листками-долонями б'є.
Як жаль, що ударити «яблучко» хвацько
Коріння йому не дає!

* * *

Над хатами півмісяць угорі
Гойдається, мов для зірок колиска.
Поважно, мов з роботи косарі,
Ідуть в село корови з пасовиська.

Ідуть додому Зорка, Манька, Лиска.
Чекають їх у кожному дворі.
Ось-ось заграє, зашумить, заблиска
Вино степів у синьому відрі.

Нема для мене кращих вин на світі.
Ні на які його не обміню!
В нім сік землі, буяння первоцвіту,

Снага і шал зеленого вогню.
...Ідуть корови, дякуючи літу,
Його розпречудесному
меню.

* * *

Співає жайвір над окопом,
Мов срібло сипле без кінця.
Бджола манюнім стетоскопом
Квіток вислухує серця.

Під ніс гуде собі, радіє:
— Здорові всі, квітучі всі! —
А поруч — гривою рудіє
Вусатий колос у росі.

Вітрець війне — він ворухнеться
І знов замре, неначе жде —
Ось-ось боєць в землі проснеться,
Плечима дужо поведе,

На ноги стане, витре лоба:
— Еге, та скоро вже й жнива!

Душа солдата-хлібороба
Сама, як жайвір, заспіва...

Так жито жде й сумує стиха:
Невже він вмер? Не може быть?

Прислухайсь: диха!

Диха!

Диха!—

Його дихання всюди чуть.

Воно — у шелесті тополі,
У вітрі, в шурхоті землі.
Солдат лише приліг у полі,
В його пахучому теплі.

Дарма гада дурний осколок,
Що поквитався із бійцем:
Осколок той давно вже колос
Із рани вийняв корінцем.

Вставай же, вое-побратиме,
Вже твій синок солдатом став.

О ні, не владна смерть над тими,
Хто за життя
життя віддав.

* * *

В моїм селі поетів кілька тисяч,
Не всі, щоправда, пишуть на папері,
Бо їм найбільший аркуш малуватий.
Тож перевагу віддають землі.

А що натхнення їм не позичати —
Те кожен знає. Вийдіть у поля —
Немов поеми, колосяться ниви,
Баладами здаються лісосмуги,
Сади шумлять, неначе цикли віршів,
А на баштані зріють перші дині,
Немов октави, круглі. Й соняхи
Сонетами устали понад шляхом.

Оце і є поезія труда!
Її створили білоцерківчани.
Щораз перед поетами такими
Ніяковію я, бо відчуваю,
Що на папері я зробив так мало,
Порівняно із ними. Ось чому
Соромлюсь я на очі показатись
Поетам цим. Даремне земляки
Гадають, що зазнався я.

Даремне!

ДОЛЯ

*Пам'яті мого діда
Захара*

Іскри сиплються клубком.
Міх зітхає. Горна спалах.
Дід стоїть і молотком
Вибива, як на цимбалах.

Залізяччя він, як віск,
Гне, витягує, кромсає
Ще й мугика щось під ніс,
Мов дитину колисає.

В вусах усмішка тремтить.
Ледь присмагли сиві брови.
Всяк вгадає, що в цю мить
Дід Захар кує підкови.

І підкова ж — як струна!
Тільки раз поглянуть досить,
Щоб повірить, що вона
Може щастя в дім приносить.

Не жалів підків мій дід.
Їх частенько люди брали

Й до одвірків і воріт
Вухналями прибивали.

Щастя ж дід і сам не мав,
Тільки знав нестатки, голод
І про все це забував
Лиш тоді, коли брав молот.

От видовисько було!
Пригадавши молодецтво,
Дід прадавнє ремесло
Перетворював в мистецтво.

А довкола — аж гуло,
Бо нерідко у суботу
Йшло до кузні все село
Глянуть дідову роботу.

І коли б хто попрохав —
Після двох ночей недремних
Він би й чорта підкував,
А не те, що бліх нікчемних!

— Із талантом чоловік! —
Говорили всі про діда.
(Мабуть, внук його повік
Шани схожої не звіда).

Славна доля ковалів!
Діда вже давно немає,
Та, почувши дзвін підків,
Кажуть:

труд його співає!

* * *

Мелькнула в дверях,
 мов язык маляти,
До блиску надраена пальцями клямка.
Виходить бабуся стара із хати
І щось беззубо
 тихенько плямка.

Тремтять її руки, сухі, старечі.
Поріг зависокий черкають ноги.
Від печі до сонця,
 від сонця до печі—
Така у бабусі тепер дорога.

На призьбі години сидить безмовно.
Мов сонях,
 чоло поверта до сонця.

Весняний промінчик
 ляга любовно
На сиве волосся — тонкі волоконця.

І птаство її утішає хором.
Сумирний Рябко примостився збоку.
А я відчуваю пекучий сором
Від того,
 що сам — молодий, нівроку,

Від того, що маю гарячу кров я,
І мисль у роботі, і серце в русі...
Візьміть хоч краплину мого здоров'я,
Моєї молодості,
бабусю!

* * *

Ось хата батькова. Тут все — поріг,
І лутки, й двері, й сволок, і причілок —
Його руками зроблене.

Напевно,
Він працював і забував про рани,
Принесені з «гражданської», — йому
Ввижалась хата, повна сонця, й щастя,
І щебету дитячого...

Не знаю
Я свого батька, тільки уявляю.
Тому завжди, зустрівшись при нагоді,
Вдивляюсь пильно в дядька Андріяна —
В його тремтячі руки ковалівські,
Цупку чуприну, білу, наче крейда,
Кошлаті брови, остюкасті вуса —
І ніби батька бачу.

Він для мене
Живе у всьому — в цій старій хатині,
В садку, що ним насаджений, в повітрі,
Яким він дихав, —

наче бог живе.
Я в цього бога
буду вічно вірити!

* * *

Ні, тут уже не вмовчати поету,
Коли гнучка, задумлива, пружка
Інтимне-преінтимне очерету
Шепоче щось красуня-осока,

Коли навкруг м'яка, ніжніша шовку,
Трава під ноги стелеться дубам
І соловейко гучно, без умовку,
Неначе гід, згори щебече вам

Новини лісу, хашів, синіх далей —
Все, що співця за серце узяло,—
Розповіда, що озеро конвалій
Свій перший іспит травневі здало,

Що у грибів у моді цього року
Широкополі запашні брилі,
Що розцвіли дзвіночки синьоокі,
Але не чути їх, бо ще малі,

Що бродить в лісі дівчина-лелітка,
Що став багатодітним батьком чиж...
Який же ти, сказати, поет у дідька,
Якщо у цю хвилину промовчиш!

* * *

Ніч,
під корінь підкошена фарами,
Сумно сльози сузір'їв роня.
Йдуть комбайни — все парами, парами —
З-під коліс вибігає стерня.

І багато у тім символічного,
Що пільма відступає, зника.
Знає, робити там темряві нічого,
Де проміниться праця людська.

А зерно в кузовах ходить колами,
Пахне вільгістю, хлопа в борти.
Упади сюди зірка — й ніколи вам
У пшениці її не знайти.

Рокіт-пісня несеться просторами —
Не Миньківського хор завітав?

...Сходить місяць, червоний від сорому, —
Знову зміну, як видно,
проспав.

* * *

Щось вельми дивне коїться в природі
Примхливої осінньої пори.
Ще вчора був зелений колір в моді,
А нині всіх оранжевий скорив.

Оранжеві хмарки летять на сході,
Оранжеві бори — як прапори..
Уривочки оранжевих мелодій
Кудись несуть оранжеві вітри.

Це осінь владно пензлем розмахалась.
Тікає лист в яруги, на городи:
Йому цей модний колір — наче ніж.

І тільки я не піднімаю галас
І весело — русявий від природи —
Художниці моргаю:
— Сміливіш!

* * *

Зима прийшла
і вибілила землю,
Неначе
білий аркуш розстелила:
Мовляв, будь ласка,
весно-поетесо,
Приходьте
і пишiть своє лібретто!

Весна не забарилася — струмками,
Немов рядками віршiв,
розписала
Весь велетенський аркуш.
А за нею

З'явилися композитори-громи
І написали музику таку,
Що до самої осені
звучала.

Природа ж цілий рік аплодувала
Зеленим листом
і просила «біс!»

МОРЕ

Скрізь море й море... Пахне моря культом,
Однак нічого проти я не маю:
Воно у парі з сонцем, наче скульптор,
Людські тіла у бронзу одягає.

Тож і не дивно, що в це царство ласки
Ідуть дорослі й діти, як додому.
Тут з хвиль щодня виходять, мов із казки,
Богині із путівками профкому.

Скрізь море й море... Хто його опише,
Коли воно під берегом хлюпоче,
Бо це ж воно здоров'ям вічним дише
І роздає його усім охоче.

Мовляв, беріть... Замріявся Ай-Петрі,
Дихання моря слухає півострів...
Давайте, люди, будем завжди щедрі,
Як наше море.

Адже це так просто!

ЦВІТ СЕРЦЯ

БІЛЯ СТІНИ КОМУНАРІВ

Сто сорок сім було їх, воїв Правди,
Що досі сяють факелами з мли:
Звідсіль Комуни перші космонавти
В свого безсмертя брами увійшли.

І ось — ні барельєфів, ні портретів —
Сама лише обвіспена стіна.
Вона, немов трамплін для нових злетів,
Назустріч нам із тиші вирина.

Тут за людей говорять людям квіти,
Зігріті, певно, тисяччу долонь.
Їх принесли сюди дорослі й діти
Із передмість Белльвіль, Шомон, Шаронь.

І хай вогню тут вічного немає,
Але сьогодні зна весь чесний світ —
Це він завжди у нас в серцях палає
І буде пламеніти сотні літ!

* * *

Вві сні солдати — не солдати,
А просто — теслі, ковалі...
Вві сні до них приходять мати,
Вві сні цілують їх дівчата,
Вві сні приносить запах м'яти
Вітрець із рідної землі.

Вві сні солдат будує хату,
Ступа на росяну траву,
Чукика донечку кирпату,
Плакає сад, співа кантату...

І вічно сниться те солдату,
Що стереже він
наяву.

ЛИТОВСЬКИМ ДРУЗИМ

Тільки друзів хороших обнімемо,
Нам почується ясно в ту мить,
Як Дніпро розмовляє із Німаном
І як Німан з Дніпром гомонить.

Нам дороги привидяться пройдені,
Перед зором воскреснуть віки:
Йдуть на орди тевтонського ордена
Між литовських — українські полки.

Гнуться лави закованих рицарів,
І сокири летять у траву...
Наша дружба, мов райдуга крицева,
Що єднає Україну й Литву.

Скільки барв, скільки світла в тій райдузі!
Їй космічні безмежжя тісні:
В ній злилися пісні Донелайтіса
І Тараса Шевченка пісні.

Ну ж і райдуга! Вік би дивилися!
Дніпрогес їй свій племінь віддав.
В ній — і зоряні розсипи Вільнюса,
І цвітіння дніпровських заграв.

Я не буду приховувать гордості
(Спробуй стримай її чи обмеж!):
На дуби легендарної Хортиці
Наша дружба спирається теж!

Ми цю дружбу ще вище піднімемо —
Хай над світом червоно горить!
Хай Дніпро розмовляє із Німаном,
І хай Німан з Дніпром гомонить!

* * *

Сині, сірі, карі очі...
Берегти їх добре слід:
Через очі дні і ночі
Серце дивиться на світ.

Чи хвилюється озерце,
Чи стоять сади у сні —
Все це бачить, бачить серце
В перископи чарівні.

Бачить маки на окопі,
Сонце любе, не скупе...
Не було б цих перископів,
Серце вік було б сліпе.

ДНІПРО З ТАРАСОМ РОЗМОВЛЯ

(СОНЕТИ)

I

Вночі, коли навкруг заснуть поля
І зорі тихо вийдуть на орбіти,
Із Кобзарем Славута розмовля —
Ім є про що удвох поговорити.

Дніпро несе Тарасові здаля —
З усіх усюд — поклони і привіти.
Йому до ніг оновлена земля
Щодня кладе свої найкращі квіти.

В тих квітах — запах степу України,
І шум руїни, й пісня солов'їна,
І рокіт грому, й гул весняних вод...

Вони горять вогнями Придніпров'я,
Вони палають вічною любов'ю,
Якою платить генію народ.

II

Козацький край? Але ж не може бути!
Хто думав, що отак тебе окрадуть?
Навіщо ж «патріоти» славу кадять?
Адже тут люди й бога вже кленуть!

На Хортиці картоплю німець садить,
А мови української й не чуть...
Сумні селяни в ступах щось товчуть...
Хто їх утішить в горі і розрадить?

У бур'янах дрімає Вознесенка.
Блукають люди чорні, мов земля...
Червоне сонце котиться низенько,
Рядном кривавим берег устеля...

І кулаки стискаються в Шевченка,
І Дніпр у гніві хвилями жбурля!

III

Високий лоб, задумливе чоло.
В очах — вогонь, не гаснучий ніколи...
Не раз від цього погляду Миколу,
Неначе у пропасниці, трясло.

Цар шаленів. Хапав перо зі столу:
«Заборонити, що б там не було!»
Однак і це йому не допомогло,
Бо серце Кобзаря не охолело.

Воно ставало дужчим у стократ,
Воно до помсти кликало з панами.
Чи міг отой пігмей, кривавий кат
Розправиться з безсмертними піснями?

Сто літ сплигло! Та й нині в кожній з хат
Вони звучать, вони завжди — із нами!

IV

На камені потрісканим, прадавнім,
Там, де нещадно сонце припіка,
Де річка Ор пісками протіка,
Сидів поет з блокнотом захалавним.

Його хотіла річечка мілка
Заколисати шумом неугавним.
А він в думках летів на берег славний,
Де Дніпр кипить — розбурхана ріка.

— Уклін тобі, Славутичу, з пустелі!
Вируй у гніві, бийся дуже в скелі,
Щоб на шляху пороги розмести.

Тебе за це нащадки привітають
Та, може, часом і мене згадають,
Бо я громив пороги, як і ти!

V

Будь славен час, коли до круч скелястих
Прийшла бригада перша трудова!..
Як часто тут Шевченкові слова
Звучали на будові, ой, як часто!

Вже Дніпр об камінь хвиль не розбива,—
Сказав народ: — Хай все тобі удасться! —
Він не реве, не стогне — він про щастя
В турбінах дніпрогесівських співа.

Тече удаль під нашим щедрим небом,
В тіні дубів, у лоні тихих трав,
Пропахши усіма вітрами степу,
Відбивши племінь заводських заграв...

Тарасе любий, це ж Дніпро від тебе
Любов до України перейняв!

VI

В інтерв'ю перед стартом космонавт Попович заявив, що, коли б йому було дозволено взяти в рейс кілька книжок, він обов'язково взяв би і Тарасів «Кобзар».

Це мрія? Ні, це буде, може, й завтра:
Збиваючи сузір'їв буйноцвіт,
В нові світи полинуть космонавти,
На борт сердець узявши цілий світ.

Хай буде важко — буде вал дев'ятий
На їхній налітати корабель,—
Вони в серцях нестимуть запах м'яти,
І поблиск рос, і солов'їну трель.

І буде в них щасливим рейс, нівроку,
Бо не зречуться матері вони
І чутимуть крізь товщу далини,
Як, втративши свій віковичний спокій,
Рече та стогне батько Дніпр широкий
І просить: — Повертайтеся ж, сини!..

VII

Кипіли в нім моря любові й туги,
Сплітались долі Гонт і варнаків.
На тілі в нього запеклися смуги
Від батогів, що били кріпаків.

Не цар судив його, презирства повен,—
Він над царем свій правий суд вершив.
В нім жив Дніпро — наш голубий Бетховен—
Як сам поет в піснях Славути жив.

Він був титаном в радості і в муці,
Він був богатирем з богатирів.
В його рядках цвів племінь революцій,
Дух Прометеїв, геній кобзарів.

Його устами говорило людство,
Як він устами людства говорив.

ШОЛОХОВ

Час невблаганий. Аж тріщать паси —
Так розкрутив маховики епохи.
І вже його проси чи не проси —
Не уповільнить біг отой нітрохи.

А жаль. В станиці знову солов'ї
Свої нічні затіяли змагання.
Заглибившись в рукописи свої,
Про тих співців забудеш до світання.

А вранці скажеш: — Ви простіть, малі,
Що я не слухав. Чесно вам признаюсь:
Мережачи листочки на столі,
До свого серця тільки прислухаюсь.

...Від люльки дим тече, а не летить —
Сіда на вуса інеєм — не тане...
Цікаво знать, де носиться в цю мить
Твій корабель уяви, капітане?

Ось твій тоннаж. Стоять за томом том,
А кожен з них — на серці ряд відмітин.
І видиться: герої за вікном
Зібралися — ну просто цілий мітинг.

Про се, про те гуторять козаки,
Упевнені, що скоро їх запросиш,
Неначе в дім, в нові свої книжки —
О, скільки їх ти ще у серці носиш!

Спливає ніч... Вже скоро сонце в дім
Загляне — сторінки погаптувати..
Спокійний Дон — ні хвилечки на нім,
Та шум його усій землі чувати!

НА ГРЕБЛІ

Миколі Нагнибіді

Здавалось, вже стомились очі —
Така ярінь кругом була.
А гребля рвалася із ночі,
Немов туге крило орла.

І в ту хвилину пречудову
Я чомусь думав про таке:
Рукам, що клали цю будову,
Перо, напевне, неважке.

Вогні палали на просторі,
Як наших весен вічна цвітть.
Тому,
 хто людям світить зорі,
Самому вогником горіть.

На правім яблунь білі віти
Тяглись до місяця в цю мить.
Того,
 хто любить сад садити,
Не можуть музи не любить.

Так визрівала віра в серці,
Що вам століття ще співають,
Бо хто здолав Дніпро у герці,
Той може
 все в житті здолать!

СТРІЛИ

Платонові Вороньку

Вірші линуть із серця у світ.
Вірші — також, по-моєму, стріли.
Ті — у ціль попадають як слід.
Інші — мимо, дивись, полетіли.

Той — неначе стріла заважка,
Що у землю втикається вістрям.
Той — мов стрілка занадто легка,
Що убік повертає — за вітром.

Стріли, стріли, співучі рої,
Вам вражати людей — не мішені.
Ми метаємо стріли свої
У високі хвилини натхнення.

Тільки б пісня жила дніпрова
І кружляла над квітами бджоли,
Тільки б душ молодих тятива
І не слабла, й не рвалась ніколи.

Чи ти сивий поет, чи юнак —
Хай завжди буде лук безвідмовним.

Хай довіку місткий сагайдак —
Твоє серце —
тих стріл буде повним!

Вірші линуть у світ без кінця.
Вірші — також, по-моєму, стріли.
Їм судилось вражати серця
І при цьому не ранити тіла.

Не цурайтеся ж їх, боязкі! —
Я вразливих спішу заспокоїть:
Вірші-стріли, по суті, такі,
Що скоріше не ранять, а гоять!

Бачу: стрілам назустріч ідуть
Кучеряві серцями і чуйні.
Хай же стріли їх наші минуть,
Якщо будуть ці стріли отруйні!

А якщо в них — сердечності шал,
А якщо в них — обоження лету,
Хай вражають вони
наповал!

Що ж бажати ще можна поету?

БАБА НЕСТОРКА

Губи тіпалися в попка:
Жах який! Із богом поруч
В баби Несторки на покуті
Красувавсь Павло Попович.
На погонах підполковника
Грали промені веселі.
Піп спитав: — Це що за коники? —
Пальцем тицьнувши під стелю.
Ще не знаючи, що зле буде,
На рушник стара вказала:
— То не коники, а лебеді —
Ще в дівоцтві вишивала.
Піп у гніві водить вусами:
— Ти куди відводиш очі,
Комуністу чи Ісусові
Запалить лампадку хочеш?
— Он ви що! — на вогник дунувши,
Баба в відповідь говорить. —
Всі ж бо знають, що цей юноша
В небі був із богом поряд.
Значить, мусим, як заведено,
Шанувать його ми, отче:
Бог чи є — це не доведено.
А Попович є —
це точно!

ОЧІ МАТЕРІ

Я певен, вам доводилось чувати:
Дитину хтось по вулиці несе,
А люди кажуть: — Викапана мати!
Ті ж в неї очі, брови, ніс — усе!

Як добре це! — тоді сказати я хочу —
Це ж матерям дарунок до пуття
За їх любов, за їх тривожні ночі
І муки в час народження життя.

Нехай, зміцнівши й вирісши, дитина
Своїх батьків продовжує політ,
Нехай очима матері святими...
Вона глядить
на наш прекрасний світ!

* * *

Стали каштани навдибки,
Вечір до вікон приріс.
Місяць притиснувся до шибки
Так, що розплющився ніс.

Зорі у нього з-за спини,
Юрмлячись, дивляться в дім:
Чуєте?

Голос дитини
Вперше лунає у нім!

НАРОДИЛАСЯ ДОНЬКА!..

Лише двома очима зроду
Дивився я на білий світ —
І на дівочу красну вроду,
І на каштанів теплий цвіт.
А так хотів би бачить все я
(Що здавна вимріяв, оснив),—
Рясні сузір'я Єнісею,
Тугий прибій алтайських нив,
Паміру гори густо-сині
І білість ладозьких ночей...
 Яке це щастя, що віднині
 У мене четверо очей!

Я руки мав. Та для людини
Це дуже мало — дві руки,—
Щоб класти весело цеглини,
Голубить в полі колоски,
Щоб малюків ясных чукикать,
На весіллях у бубон бити
І коропів важких — по лікоть —
В Дніпрі дрімотному ловить.
А скільки мрій! Щоб їх здійснити,
Двох рук не вистачить-таки.

Як зразу стало легше жити:
Чотири маю я руки!

Я серце мав. Одне-одненьке.
Попробуй-но вмістити в нім
Пісні, які співала ненька,
І шепіт листу, й травня грім.
Вмістить не тільки болі віку,
А й все, що любе, весняне —
Нема кінця йому і ліку,
А серце, братику, одне.
Воно повинне бити в груди —
Йдемо на свято чи на герць...
Який же я багатий, люди,—
Адже у мене двоє серць!

* * *

Як бритва, бомба чи коса —
Жіноча трепетна краса.
У ній щось надприродне є —
Вона вражає, в серце б'є,
А серце важко лікувать —
Про це не варто забувать.

Як бритва, бомба чи коса —
Жіноча трепетна краса.
Неначе вольтова дуга,
Вона крізь серце пробіга
І за одну коротку мить
Кохання може спелить.

Як бритва, бомба чи коса —
Жіноча трепетна краса.
Але її не бійся ти,
Як маєш вірності щити.
Об них зламаються списи
Щонайбуйнішої краси!

ЛЮДИ З ДВОМА СЕРЦЯМИ

Є молоді,

а є вже навіть сиві.

А очі в них такі ясні, красиві!

В погожий день по вулиці квітчастій,

Мов боячись своє розхлюпать щастя,

Вони повільно, обережно ходять.

Їх перехожі поглядом проводять,

В яким — повага і любов без тямн

До цих людей —

людей з двома серцями.

Чому з двома?

Вам дивним це здається?

У них під серцем друге серце б'ється.

— Тук-тук, тук-тук, — мовляв, — чекайте,

люди,

Я незабаром теж до вас прибуду,

Щоб клекотіти гнівом чи любов'ю,

Щоб зігрівати світ своєю кров'ю,

Щоб битись влад із вашими серцями.

Цілую руки вам,

майбутні мамі!

* * *

Дружині

Час меле дні,
і зорі, наче мливу,
На наше осипаються вікно...
Ти, певно, і не знаєш, що красива,
А я ж це знаю вже давним-давно.

Тобі лиш варто ворухнуть бровою —
І міць мені вливається до рук.
Живу я щастям зустрічей з тобою
І болем несподіваних розлук.

Ти — мій кумир, моя снага і змога,
Ти — сонячне проміння нескупе...
Клянусь, я ладен вірити і в бога,
Якщо і він обожнює тебе!

Йдемо удвох, закохані й щасливі,
П'ємо у парі трунки вогняні...
Ти, певно, і не знаєш, що красива,
І цим ще красивіша ти мені!

* * *

Добре, що ми маємо талант
Вірності у щасті і в журбі!
Ти — кареатида, я — атлант:
Ми любов тримаєм на собі.

Ця приємна ноша нелегка:
Можна упустить її й розбити.
Та коли в руці лежить рука —
Жить любові! Довго-довго жити!

Ми її, як скарб, в житті несем.
Вдвох несем — не ділим пополам.
І, повірте, люди, з кожним днем
Цю любов нести все легше нам.

Не тому, що меншають чуття
Чи із нас хто серцем охолов —
А тому, що ми — без каяття —
Людям

роздаєм

свою любов.

Taenn

ЗОРЕГРАД

1

Кохане місто, ти — не білоручка
Й не роботяга безтурботний ти.
В твоїм обличчі, сповненім величчя,
Щось є і від «мислителя» Родена,
Й від запорожців репінських веселих,
Й від Муромця Іллі — богатиря.

Коли б тобі ми обирали герб,
Напевно, довго не могли б спинитись
На чомусь одному. Скажи, наприклад,
Що помістить на нім?
Дніпровську греблю,
Що на ріці крилом жар-птиці сєє?
Можливо, крани, що підперли сонце?
В'юнкого «Запорожця»? Шлюзи? Щогли?

А може, помістить на ньому сталі
Гарячий лист — немов послання наше
До деяких теперішніх султанів?
Чи дюни хліба, у які охоче
Вночі роями сиплються зірки?

А може, треба в герб дубову віть
Вплести як символ вічності і слави?

Іще ж би слід зобразити на ньому
Бунчук козацький — в знак того, що ми
Шануєм предків.

Тільки як — не знаю —
На тім гербі співучість передати
Мого народу? Як розповісти
Про щедрість і крилатість невимовну
Його душі? Як передаць дерзання
Сучасних запорожців?

Дуже важко
Для тебе герб обрати, Запоріжжя!

2

Вночі, коли вогні у вікнах гаснуть,
Лише проспект купається у сьйві —
На сотні ват горять свічки каштанів,
Коли трамваї в парку задрімають,
За цілий день набігавшись уволю,
Віч-на-віч із тобою говорю я,
Мій Зореграде, й тишу тим себе,
Що ти мене почувеш, зрозумієш.

А мо, ти спиш? Ні, ні, я добре чую,
Як в тебе серце б'ється рівно-рівно —
В турбіннім залі — і живучий струм
В дротах тече, пульсує, ніби кров.

Ти дихаєш — од подиху того
Полум'яніє над заводом небо

І в голубі ковші дніпровських плес
Зсипа зірки, немов зерно космічне.

Ця ніч — як мить. Була — і вже нема.
Рожевий ранок знов приходить в місто,
Помолоділе, свіже.

Уяви,

Я навіть за коротку літню нічку
Скучаю за тобою, наче рік
В розлуці був.

Отак, повір, завжди
Живу чеканням зустрічі з тобою,
А дочекавшись, говорю: — Добридень,
Столице сталеварів над Дніпром!
Добридень, гребле, дамбо, телевежо!
Добридень, танк на брилі кам'яній!

Тут кожду п'ядь, зігріту нашим серцем,
Готовий я вітати. Й не дивуйся,
Якщо я із мартеном привітаюсь, —
Він теж трудар, він також запорожець,
І в нього в грудях теж горить вогонь
Непогасимий.

На проспект виходжу,
Що гордо носить ймення Ілліча.
Здається, не асфальт — сувій шовковий,
Із краю в край пробігши, розмотався
І, до Дніпра пролігши, поділив
Все місто пополам, немов екватор.

Це — Невський наш. Просторий,
широченний —
Видать, були широкої натури
Ті люди, що творили цю красу.

Обабіч нього — клени і каштани
Ідуть рядком — аж на шосе Космічне,
Щоб зустрічать гостей із хлібом-сіллю
(Вони у нас гостинності навчились).

Палаців стрій... Подивишся,— а стіни
Аж очі відбирають. Земляки,
Скажіть, чи не спресованим промінням
Будинки ви оці облицювали?
Чи ж можна після цього дивуватись,
Що сонце в цих будинках кожен раз
Лишається охоче ночувати,
Що навіть назви вулиць тут для мене
Звучать, немов поезія співуча:
Радянська, Миру, Дружби, Сталеварів,
Весела, Променева, Українська...

3

«Запоріжсталь»...

Воістину, не м'язи,
А розум тут господар повновладний.
Привіт тобі, прапорonoсцю слави,
Республіко дерзаючих, сміливих,
Де здавна буйно процвітає культ
Металу!

Розумію, хтось гадає,
Що сталь — це просто так собі залізо,
А нам його нема з чим порівняти,
Бо проти неї, нам здається, й срібло,
Й кришталь, і золото — ніщо буквально.

Ти бачив, як народжується сталь
У полум'ї пекельному мартена

І, сяючи, з'являється на світ —
Слухняно направляється в ковші —
Чавуннії колиски?

Адже в ній —
Вогонь сердець робочих, їх патхнення,
Їх мрія, задушевна їхня пісня
Звучить у сталі.

Думаю: коли б,
Коли б ця сталь уміла говорити,
Либонь, давно вже знали б всі про тих,
Хто дав їй кращі якості на світі —
І міць свою, й характер.

Зореграде!
Їх імена по праву ти шануеш.
Їм сам завод гучну хвалу співає,
Піднявши в небо димарів трембіти.
Він день і ніч звучить, немов орган,—
Без пісні не народжується криця.
Зайдім в цехи. Немов горюча магма,
Тече в ковші метал — і роєм іскри
Вгорі над сталеварами ширяють,
Сідають їм на плечі, мов джмелі.

А бог вогню і сталі — Дорошенко —
Всміхається, немов сказати хоче:
— Ану знайдись такий сміливець в світі,
Якому сталь ця буде по зубак!..

Тезко мій — Залож. Вперше я із ним
На телецентрі стрівся. Пам'ятаю,
Ніяковів він, червонів, губився,
Коли на нього дружно з усіх боків
Юпітери спрямовували ніжність.
А потім бачив Заложа я там,

Де він себе, як дома, почуває,—
Біля мартена. Та невже це він?
Громохка піч, стрімка, широкоплеча,
Немов дитина, слухає його
І — я помітив — навіть язики
Вогню йому не сміє показати!
А я ще бачив тут не раз, не два
Якименка.

Як повелитель сталі,
Йшов обер-майстер цехом неквапливо —
І гуркіт свій притишували печі,
Й вогонь свій норів зразу ж забував.

В другім цеху гудуть рольганги, чую,—
Мчать злитки сталі, мов уламки сонця,
Й Григорій Омеляненко сидить
На пульті управління, мов на троні.
(Я, слово честі, від душі за трони,
Якщо на них трудар наш возсідає).

У третьому — гудуть прокатні стани.
Над стрічкою сталевою чаклує
Бригада вальцювальників. Між ними
Я пізнаю Філата Гусеницю —
У нього є чому й старим повчитись,
Не те, що молодим робітникам.

А сиза стрічка ллється без кінця,
Шугає між валки, несеться далі,
Емульсією білою облита,
І, далєбі, нагадує авто,
Присипані легенько цвітом вишень
Або сніжком лапатим...

Дні і ночі
Тут люди йдуть на герць з вогнем
і сталлю —
Про це усім говорять красномовно
Над містом кумачі-протуберанці.
Це сяє Труд!

Це од його заграви
Тікає темінь далі за лимани,
І на бульвари міста входить день
Посеред ночі.

Слава дню новому
І людям, що наближують цей день!

4

Іще Славута у кольчuzі криги,
Яку вітри начистили до блиску.
Її ніякій бурі не зламати.
Лиш промінь сонця, як стріла із лука,
Прониже ту кольчугу навесні.
Тоді Дніпром, всі білі, граціозні,
Як лебеді Чайковського, крижини
З Росії, із Смоленщини прилянуть,
Із Білорусі припливуть, щоб тут
На стійбищі зустрітись коло греблі.
Наплававшись по озеру уволю,
Порадяться і вирішать вони
Розтанути, щоб воду всю віддати
Турбінам. А турбінам тільки дай!
Вони ту воду в струм обернуть швидко,
І піде він...

До речі, ви були
Отам, на правім березі, де струм
Одержує путівку? Це містечко

Нагадує предивний виноградник,
Що плодоносить літом і зимою.
Побудьте неодмінно. І погляньте,
Як там дроти, пругкі, немов ліани,
Туди й сюди скрізь тягнуться, і висять
На них казкові грона — чашки білі.
Як в лозах виноградних бродить сік,
Так в цих дротах шалена сила грає,
Чекаючи примінення свого.

Тут мимоволі скажеш: ось де царство
Приборканих навіки блискавиць.
Хай людям служать!

Височенні щогли
Звідсіль ідуть в усі кінці й несуть
Живучі лози на плечах залізних.
На них вогні, коли приходить вечір,
Горять, неначе кетяги янтарні.
Це, люди, вам дарунок від Славути!

О Дніпрогесе мій!

Якщо на світі
Є сім чудес — то ти одне із них.
Горджусь, що ми ровесники з тобою.
Горджусь, і кожен раз, коли душа
Краси забagne, я іду до тебе,
Як тисячі щодня до тебе йдуть.

5

Горджусь тобою всюди і завжди.
І де б не був — в столиці чи в станиці,
У Ленінграді, Києві, Луганську —
На традиційне запитання: «Звідки?» —
Відповідаю гордо: — З Запоріжжя!

А це було, пригадую, в Стамбулі
(Де я колись туристом мандрував).
Якось в тіні високих мінаретів
Спинився я: куди б направить кроки?
Аж тут до мене турок підступає —
Вельможний, видно, із панків місцевих.
Він огляда мене безцеремонно
І цідить запитання: — Сер, скажіть,
З якого міста ви?

(Йому відомо,
Що прибули з Радянського Союзу
Туристи, але він, бач, хоче знати,
З якого міста я).

— Із Запоріжжя! —

Відповідаю з гідністю йому,
І, слово честі, в мить оту здалося —
Війнув вітрець дніпровський ув обличчя,
Залопотів Дубовий гай привітно,
Залоскотав димок знайомий в ніздрях...
— Сер, певно, чув, кажу, про місто це? —
А «сер» в одвіт лиш знизує плечима
І кліпає очима: щось шукає
В своїй дірявій пам'яті, як ніби
Йому назвав я хутірець якийсь,
А не тебе, славетне Запоріжжя.

— Ай ду нот ноу, — мимрить по-англійськи
(Мовляв, не знаю) цей панок пихатий.
Мені ж образа серце обпікає:
Як!? Він не знає наше Запоріжжя?
Мій Зореград? Мій Дніпрогес крилатий?
Ото вже дійсно турок!

Ну, стривай,
Я уточню. Кажу, що я приїхав

Із... Січі Запорізької! — і це
В моїх устах звучить як помста.

О!

Як в той момент пересмикнуло пана,
Неначе струм пройшов йому по тілу!
І турок — тип з бундючністю султана —
Відразу став смішним і жалюгідним.

Сховав сигару, витріщивсь на мене
І, як у нас говорять, хутко-метко
В одним з найближчих закутків сховавсь.
Я розумію — це один з нащадків
Тих яничарів, що колись не раз
На нашу землю пробували лізти,
Але такого мали прочухана,
Що навіть внукам заказали.

Що ж,

Нехай усі затямлять: запорожці
Цінують вірну дружбу, та, звичайно,
І з ворогами вміють розмовляти —
Уміють їм давати одкоша!

6

Мов велетенський теплохід зелений
(У довжину — дванадцять кілометрів!),
Пливе Дніпром у море Майбуття
Наш острів Хортиця. Тут тихо-тихо.
Замість бекет сторожових, за обрій
Ідуть електрощогли. Вже давно
Козацькі шанці заросли травюю.
Не б'ють гармати, не дзвенять стремена,
І довбиші не клеплять у литаври,

Скликаючи на раду січову.
Лише дуби щось думають чубаті,
І розливає пахощі чебрець.
Та не чебрець тому виною, звісно,
Що люди йдуть сюди весною й літом,—
Тут кожен клаптик каменю й землі
Наш пращур кров'ю оросив у січах,
Свободу здобуваючи. І славу
Для поколінь. Чому ж ми не повинні
Гордитись ним?

Ні, це не личить людям,
Які самі в ім'я будучини
Творють щоденно подвиги високі
У праці і в науці. А як треба,
То і в бою.

...Фашисти Дніпрогес

Хотіли знищити вщент. І вибухівки
Не шкодували — закладали в греблю
Десятки тонн. Але знайшовсь боєць,
Який проник крізь град ворожих куль,
Через води шалені чорторії,
І смертоносні жили перерізав,
І греблю врятував для нас. А сам
Залишився навек лежать на греблі.

Хто був він, цей звитяжець?

Харків'янин?

Москвич? Алма-атинець? А можливо,
У нашім місті виріс цей герой,
І Дніпрогес ввійшов в його дитинство,
Як рідний дім?

А може, це мій брат,
Солдат Лука, якого ждем і досі,
Поліг отут?

Та хто б не був ти, друже,
Віднині став по праву запорожцем.
Про це усім, усім розповідає
Могила Невідомого солдата —
На ній любов людська полум'яніє
Тюльпанами жаркими.

А вночі,
Коли в будинках лампочки засяють,
Я думаю, що це твоя душа
Так щедро сяє, воїн невідомий.

7

Дубовий гай...

Це придніпровські плавні
Тут підійшли до міста і в дарунок
Йому зелену пісню піднесли.
Це, звісно, так. Але мені здається,
Що хтось його тут вигадав навмисне
Для всіх закоханих і ніжних серцем,
Для всіх твоїх поетів, Зореграде.

А гай шумує, хвалиться здоров'ям,
Запрошує гостинно на алеї,
До себе в тінь доріжки простеляє,
На сині плеса — човник подає...
Дуби ж прадавні злинули угору,
Мов грецького Акрополя колони.
Чи не вони тримають баню неба?
Адже для них, напевно, голубінь
Легенька, мов пушиночка.

Прохаю,
Дубовий гаю, мій зелений світе,

Шуми мені до самого століття
Про щастя весен, юності, кохання.

Шуми!.. А я ніколи не забуду,
Як ми блукали з милою стежками,
Бентежні, зачаровані, красиві.
Вона тут перший раз мені в задумі
Сказала «ти». І з тих часів, признатись,
Алея Ти з'явилася для нас
У цім гаю. Тут соловейки нам
Співали, захлинаючись, і їм
Моя кохана тихо помагала.

Тепер по цій алеї інші ходять.
Тут інший хлопець юнку обіймає,
А соловей, що чув розмови наші,
Напевно, їм розповіда про нас.
(Для нього ж, бач, секретів не існує).

Ходімо ж, люба, в цей казковий світ,
Де музикою лист бринить дубовий,
Де на гілках сидять пісні, як мавки,
І вже давно чекає нас у гості
Алея Ти.

Послухай, Зореградє,—
Я знаю, що моя кохана-лада,
Кирпата наддніпряночка моя —
Це також ти, твоя частинка рідна,
Твій подарунок щедрий, найдорожчий,
І через те ти мусиш пам'ятать:
Якщо я їй цілую руки білі,
Якщо я їй цілую очі милі,
Якщо я їй цілую губи ніжні,
То я й тебе цілую, Зореград!

Я — син твій, місто, син, а не племінник.
 Мов якір, серце тут моє лежить
 І не пускає в плавання далекі.
 Тому мене ти явно безпричинно
 До Києва ревнуєш. Признаюсь,
 Як в сповіді: для мене ти — мій Київ,
 І центр тяжіння, й одночасно ти —
 Мій незамінний кабінет робочий,
 Де для натхнення вихідних немає.

То як же, одnodумцю мій, про тебе
 Не говорити віршами? Тим паче
 Не я, то інші прийдуть ще поети,
 Які тебе прославлять у поемах
 І створять пісню, про яку я мріяв,
 Та так і не спромігся написати.

Отож прошу: не дорікай мені,
 Не дорікай за те, що я в Парижі
 Каштанами відверто милувався —
 Адже вони так схожі на твої!

Не осуди, що, будучи в Єгипті,
 Я біля Нілу зупинявся часом,
 Адже я в мріях був тоді далеко —
 На берегах Славути.

І якщо

Я задивлявся на Парфенон славетний —
 В моїх думках було одне: цікаво —
 Через роки й століття чи не так
 Потомки на наш красень Дніпрогес
 Дивитись будуть — з трепетом в душі

Й захопленням у зорі?
Кожен раз,
Коли я вирушаю у мандрівку,
Я відчуваю серцем, як струна —
Чутлива, хоч невидима для ока —
Натягується туго. Це вона
Мене з тобою зв'язує з дитинства,
Мій Зореграде.
Як вона порветься,
Життя, напевно, стане нецікавим,
Бо я — не Іван без племені і роду
І ця струна, як вічна пуповина,
Мене з землею рідною єдна.

1962—63 рр.

ЗЕМЛЯ

1.

Вітри не бажають спочинку —
В віконниці б'ються щомить...
Вже пізно. Всі сплять у будинку,
Один лиш господар не спить.

На випадок всякий він двері
Закрив на залізні гачки.
Обидва його револьвери
Готові — хоч зводьте курки.

До ранку не буде він спати,
Не зімкне натомлених віч:
Ось тут, за дверима кімнати,
Приліг відпочити Ілліч.

Ні, ні, він не скарживсь на втому
Від праці, засідань, речей.
Нікому також невідомо,
Скількох не доспав він ночей,

В роботі, в тривозі, в напрузі,
Як мить, пронеслись дві доби.

Не раз йому радили друзі
Поспати годинку хоч би.

Свердлов намагався умовить,
Мов, це неподобство. Дарма!
Ілліч лиш відмахувався: — Що ви!
Ще встигну, — казав жартома.

Ось візьмем Зимовий — можливо,
Для сну тоді знайдеться час. —
І, жвавий, бадьорий на диво,
Знов Ленін диктує наказ,

Дає командирам поради,
Прийма делегатів з полків,
Проводить короткі наради
Без зайвих, як мовиться, слів,

Все зна він, все може, все вміє.
І де вже тут думать про сон,
Як буря червона в Росії
Росте і росте, мов циклон.

Зміта вона трони іржаві,
Кайдани тріщать, мов лоза.
В великій Російській державі
Велика цілюща гроза!

Нарешті — «Зимовий узято!» —
Лунає у Смольному річ.
Тепер тільки трохи поспати
Дав нехотя згоду Ілліч.

Пітьма, мов чорнющая саржа,
До шиб притулилася. Ніч...

Спочинь, Революції Маршал,
Наш рідний, наш любий Ілліч!

Спочинь... І таємно на чати
Господар будинку стає.
Ілліч не повинен це знати,
Що варта у нього тут є.

Бо так не минути «розгрому» —
Соромитиме без кінця
Ще й скаже: — Солдату такому,
Йй-право, це не до лиця.

Чи очі примружить він хитро:
— А полк не взяли ви чому? —
...Не бийся ж в віконниці, вітре,
І дай відпочити йому!

2

Лежить Ілліч з відкритими очима.
Заснуть би слід — це сам він розуміє,
Але думки у голові рояться
І не дають заснути.

Яке спання,
Коли вирує Пітер, мов вулкан,
І часом Іллічу на мить здається,
Що то не вітер за вікном зітхає,
Роздмухує на Невському костри,—
То вся Росія — вбога, личакова —
Пробуджена «Авророю», проснулась
І дихає поривчасто і дужо,
Готуючись на ноги підвестись.

Заснути? Ні. В уяві Іллічевій
Встає вся Русь то в образі Микули,
То Ярославни голосом говорить
І просить: — Оновить мене мерщій,
Розкуйте руки, випустіть на волю,
І я завітну, я помолодію —
Я вирощу Гагаріних для людства
І дам їм крила і серця дерзкі!

Ілліч будучини картини бачить:
Вже межі землю не беруть за грати —
Прийма зерно вона, колись безплідна,
І віддає сторицею його.
Земля, земля...

Ілліч відкинув ковдру.
Щось шарудить — знайшов сірник і світить
Шматок свічі. Затим піджак на плечі
Накинув і навшпиньках до дверей
Підходить — причиняє, щоб нікому
Не заважало світло у будинку.
Сіда за стіл.

Убік відклавши «Правду»,
Бере перо.

3

Господар теж не спить.
В кімнатці поруч причаївсь він тихо,
Немов заснув, — хай думає Ілліч,
Що всі вже сплять. А вітер важко диха
І, зазирнувши в вікна, мчить ся пріч,
Немовби поспішає нетерпляче
До дальніх сіл, материків, планет

Вість рознести, що
він
не спить, а значить —
Крокує Революція вперед!
Її пігмеям зупинить не вдасться,
Бо це сама історія!

Ілліч,
Схиливши набік голову чоласту,
Вслухається у вітровію річ.
Встає, виходить мовчки із-за столу —
З кутка в куток пройтись би це йому,
Але... всі сплять.

На раму нахолоду
Рукою спершись, дивиться в пітьму.

А потім знов сіда до столу Ленін.
Перо папір мережить залюбки,
Прудке й слухняне.

Так поет в натхненні
Спішить занотувать свої думки,
Які давно вже виносив у серці
На радість щирим людям, на добро.
Лиш запиши їх точно — і тепер це
Поезія.

Та раптом знов перо
Спинилося. Ілліч у кріслі звично
Відкинувся на спинку і завмер —
Лише борідку гладить механічно.
Замріявсь.

О, коли б я міг тепер
Дізнатися, про що у нього мрії,
Які думки стривожили вождя,
Які воскресли в пам'яті події,
Які розквітли в серці почуття?

Може, Волга на мить пригадалась
 І заволзькі простори широкі?
 Ген на кручі хлопчисько мрійливо
 Задивився кудись в далечинь.

А степи, забур'янені, дикі,
 Щось тужливе малому шепочуть,
 Ніби скаржитись тихо земляця
 На свою нещасливу судьбу.

Ні, не може той жалібний стогін,
 Те розпачливе квілення степу
 Заглушить навіть Волга: до нього
 Додаються ще й людські плачі.

— Выдь на Волгу —
 чей стон раздається? —

Ледве чутно говорить Володя,
 І стиска кулаки, мов дорослий,
 І з очей витирає сльозу.

А селяни — худі, бородаті —
 Мимо хлопця ідуть із саквами.
 Йдуть на Астрахань в пошуках щастя.
 Щастя... Спробуй його відшукати!
 Йдуть гуртом вони, йдуть поодиначі,
 Піднімають над шляхом пилюку,
 І зітхають, і хрестяться важко,
 Примовляючи глухо: — Земля... —
 Земле, земле, признайся, чому ж ти
 До їх долі тяжкої байдужа?
 Тільки висхлі потріскані груди
 Випинаєш назустріч вітрам.

Хутірець поблизу Алакаївки,
 Чи не ти пригадавсь Іллічеві?
 Чи не згадка про тебе в цю хвилю
 Опромінила душу його?

Де ти, де, дерев'яний будиночку,
 У якому він жив із сім'єю?
 Певно, вікна твої ще і досі
 Виглядають у гості його.

Пам'ятаєш, либонь, як із «Фауста»
 Він співав по-юнацьки завзято:
 «Там в кривавому герці в час битви
 Я, клянусь, буду в перших рядах».

Певно, липи високі вже вирости,
 Обступивши той столик в садочку,
 Де щодня в «кабінеті зеленім»
 Із книжками Володя сидів.

І ставок, де із братом купався він,
 Очеретом заріс, осокою —
 Мабуть, теж дочекатись не може,
 Поки прийде до нього юнак.

Той юнак був плавцем неабияким.
 У обіймах ласкавого сонця
 І пестухи-води він на хвилях
 Міг на спині годину лежать.

Алакаївка... Здалеку вітами
 Он маха йому бір Муравельний,

Навіваючи запахи звабні
Тих стежок, де ходив він не раз,

Де селяни ще й досі пригадують
Юнака, що розпитував часто
Про їх біди і радив настійно
Не чекати землі від царя,

6

Сибір, Сибір, холодні сніговії,
Шалених віхол дика круговерть!..
Сюди найкращих рицарів Росії
Царі зсилали на повільну смерть.

У цім краю заслать, проклятих каторг —
Снігами запорошене село.
О Шуша!.. Варто лиш ім'я назвати,
Щоб душу людям холодом звело.

Але в цю ніч, коли вогні багрові
За вікнами у клоччя рвуть пільму,
Можливо, саме Шушенське раптово
Згадалося-привиділось йому.

Поволі віск збігає жовтуватий,
І непомітно меншає свіча..
Цікаво, де ти нині, Сосипатич?
Чи не забув ти часом Ілліча?

Ти з ним не раз ходив на полювання,
Ділив з ним хліб не раз біля багать..
Про матір-землю мрії й сподівання,
Немов собі, йому міг довірять.

А Журавльов? За ніжне й щире серце,
За вроджену сміливість, за талант
Ілліч любив тебе. Коли б тепер це
Ти був живим, селянський протестант,

На боротьбу ти вирушив би першим
З бійцями Жовтня в ногу, пліч-о-пліч,
Радіючи, що, руку вдаль простерши,
Тебе вітає давній друг Ілліч.

А де ти, блідочолий хлопчик Минька?
В сім'ї ти був чотирнадцятий син.
У гості б завітав хоч на хвилинку —
З чотирнадцяти вижив ти один.

В селі Ілліч з тобою бавивсь часто,
А в голові не гасли ні на мить
Думки про те, як дати Минькам щастя,
Як їх дитинство радісним зробить.

7

Поле й поле... На нім — не плуги,
не комбайни —
Важко тягнуть соху дві конячки малі,
А за ними ступає орач незвичайний
І лягає мілка борозна по землі.

Межі поле на клапті вузькі поділили,
Як вошину на соти, де ратай — бджола...
Коненята хропуть, надриваючи сили,
І орач витирає краплини з чола.

То — Ілліч. Як його в пальтечку не пізнати!
Його очі горять — по-юнацьки горять:

От би межі — густу павутину — порвати!
От би поле плугами навек розорать!

— Тяжко так працювать! — каже він,
а в уяві

Трактори, а за ними — блищать лемеші...
Будуть, будуть поля од хлібів золотаві!
Буде праця солодка, як пісня душі!

А соха неслухняна то зверху скакала,
То у ґрунт заривалась, та потім — пішла.
Ти, напевно, про те, пам'ятаеш, Ялкала,
Як «письменник Петрович» прибув до села?

Він цікавивсь усім, він до всього мав діло,
Гомонів з мужиками, писав по ночах.
І коли б не носив він перуку уміло,
Мабуть, всякий пізнав би у нім Ілліча.

Йшов полями Ілліч... Даль манила гостинно,
Цілував вітерець його світле чоло,
І горнулась рілля до простеньких ботинок,
І пила його рук життєдайне тепло.

У майбутнє дивились замріяні очі,
Де на волі колгоспні шумлять пшениці...

*

Хто це зна, може, саме тоді опівночі
Іллічу пригадались картини оці?

Хто це зна... Скільки раз зустрічав він
щороку
Тих, що мрію про землю до гробу несли

І в пекельній нужді, як на сонце високе,
То молились на неї, то з горя кляли!

...Вітер шарпав покрівлю — мов били
гармати,

Попід вікнами дому шалено гасав.
А Ілліч тої ночі не міг задрімати —
Все про землю Декрет, як поему, писав.

Він писав, а за спиною в нього вставали,
Шумували колоссям безкраї лани,
І вгинались токи, і комбайни співали,
І дзвеніли пшеницею дні цілини.

Він писав — на папері слова променисті
Не холонули — довго пашіли вогнем.
А за містом —
вже сонце здіймалося чисте
І вітало планету із радісним днем.

А коли Він на з'їзді посланців країни
Прочитав той Декрет — пісню серця
свого —
Від овацій не тільки здригнулися стіни —
Вся земля в ту хвилину
вітала його!

1962 р.

ПЕТРО РЕБРО

Петро Павлович Ребро народився в 1932 році в селі Білоцерківці, Запорізької області, в родині колгоспника. В 1953 році, після закінчення Запорізького педагогічного інституту, деякий час працював учителем, а потім був призваний до лав Радянської Армії. З 1956 року працює в пресі. Член КПРС з 1953 року.

Перший свій вірш надрукував у піонерській газеті «Зірка» в 1946 році, а з 1949 року систематично друкується в газетах, журналах і альманахах.

Перша книга віршів П. Ребра «Заспів» вийшла у видавництві «Радянський письменник» у 1955 році, потім були видані: «Вітер з Дніпра», «Проти шерсті», «У сусідів по планеті», «Родичі сонця», «Проміння серця», «Перо під ребро», «Гірке причастя», «Філат Гусениця», а також книжки для дітей: «Сонечко», «Чому заець косоокий?», «Найсмачніші огірки», «Солов'ята», «Мій тато — сталевар», «Дірочка від бублика», «Воробьишки», «Хто швидше відгадає?» та «Кирпата Оксанка».

Поставлена також п'єса П. Ребра «Любов сильних» (написана в співавторстві з В. Захаровим).

З М І С Т

Л І Р И К А

Червоний колір

	Стор.
«Партія... Вона мільйоннорука»	5
«Сто замків з воріт космічних знявши...» . . .	7
Куба	9
«Здавалось би, давно відомі факти...» . . .	10
Україна	11
«Бурульок дзвін чи ксилофон це?»	13
Людяність	14
«Про прапор говорить колір...»	16
Величальна Павлові Поповичу	17
«Мені здається часом, що у жовтні...» . . .	20
Батьківщині	22
«Ні труб не чути, ні фанфар...»	23
«Серце — червоний клубок почуттів...» . . .	25
Обеліски	26
«Я над усе люблю червоний колір...» . . .	27
«Чи лише в небі наш супутник...»	29
Робота	31
Тополя	32

	Стор.
«Ні вдень, ні вніч немає сну мартенам...»	33
Щастя	35
«Ракети на галявині я бачу»	37
«Як добре серцем відчувать, що ми...»	38
Ковалі	40
«Самі того не помічаючи...»	42
«Відверто говорю: ненавиджу півтони...»	43
«Нашадків буде дивувать єдине...»	44
«Я обожнюю ранок: попереду — день!»	45
Бориспіль	46
«Таке, либонь, повік не кане в Лету...»	47
Дснбас	48
«Осколками неба розсипався дощ...»	49
«Ще в космосі господарі не ми...»	50
Людська мова	51
«Вночі таким низьким здається небо...»	52
«Як ми любимо квіти!»	53
«Перш ніж просить у закордоння візу...»	55

Мій Дніпро

«Щодня по щедрість, по добро...»	56
«Я певен, що пісні Славути...»	58
«В яку ж його поставить рубрику?»	59
«Вже по хвилях твоїх...»	60
«Дніпро не спить ані хвилини...»	62
«Ти в дні війни...»	63
«Поткнеться ворог з сходу а чи з заходу...»	64
«І тут Дніпро!»	65
«Повірте, я його не видумав...»	67
«Лежить у лоні синіх плес...»	69
«Нам по душі його свобода...»	71
«Ти в нас навчись пісень нових...»	72

Гомін колоса

«Які дива творить земля уміє!»	73
«Що є безсмертного на світі...»	74
«У кімнаті рояль. Він забутий всіма»	75
«З даху синьо закапало...»	76
«У веснянім гомоні...»	77
«За вікнами — весна золотопера...»	78
Ода механізаторам	79
«Спішіть надивитись на яблуні...»	81
«Хвала природі — славній породіллі...»	82
«Немовби й не було ні бід, ні зол...»	83
«Колоски щось тихо розмовляють...»	84
Соняшник	85
«Над хатами півмісяць угорі...»	86
«Співає жайвір над окопом...»	87
«В моїм селі поетів кілька тисяч...»	89
Доля	90
«Мелькнула в дверях...»	92
«Ось хата батькова. Тут все — поріг...»	94
«Ні, тут уже не вмовчати поету...»	95
«Ніч, під корінь підкошена фарами...»	96
«Щось вельми дивне коїться в природі...»	97
«Зима прийшла і вибілила землю...»	98
Море	99

Цвіт серця

Біля стіни Комунарів	100
«Вві сні солдати — не солдати...»	101
Литовським друзям	102
«Сині, сірі, карі очі...»	104

Дніпро з Тарасом розмовля	
I. «Вночі, коли навкруг заснуть поля...»	105
II. «Козацький край? Але ж не може бути!»	106
III. «Високий лоб, задумливе чоло»	107
IV. «На камені потрісканім, прадавнім»	108
V. «Будь славен час, коли до круч скелястих...»	109
VI. «Це мрія? Ні, це буде, може, й завтра...»	110
VII. «Кишіли в нім моря любові й туги...»	111
Шолохов	112
На греблі	114
Стріли	116
Баба Несторка	118
Очі матері	119
Стали каштани навдибки	120
Народилася донька!..	121
«Як бритва, бомба чи коса...»	123
Люди з двома серцями	124
«Час меле дні, і зорі, наче мливно...»	125
«Добре, що ми маємо галант...»	126

ПОЕМИ

Зореград	129
Зсмля	144
Петро Ребро (біографічна довідка)	155

Ребро Петр Павлович
ЧЕЛОВЕЧНОСТЬ
Стихи

Издательство «Радянський письменник»
(На украинском языке)

*

Редактор *Ю. П. Петренко*
Художник *А. Б. Площанский*
Художній редактор *К. І. Золотарьова*
Технічний редактор *Л. Г. Митюрьова*
Коректор *К. Ю. Рєжківська*

*

Здано на виробництво 14/VII 1964 р.
Підписано до друку 14/XI 1964 р.
Формат 70×90¹/₃₂. 5 фіз.-друк. арк.,
5,85 ум.-друк. арк., 3,89 обл.-вид. арк.
БФ 00554. Тираж 2000. Зам. 5197.
Ціна 29 коп.

Т. П. — 1965 — поз. 367.

Радянський письменник,
Київ, бульвар Лесі Українки, 20.

Одеська книжкова друкарня
Державного Комітету
Ради Міністрів УРСР по пресі,
Одеса, Купальний зав., 5.